

Ahój alejkum! – Band-e-Amir 2006

Afghánistán – vodáky neprávem opomíjená země

Petr Ferro Kolínský

původní kompletní verze textu článku pro HYDROmagazín, článek vyšel ve zkrácené verzi v HYDRO 4 (srpen/září) 2006 – v časopise je s barevnými fotografiemi

Začátkem května se domů vrátila sedmičlenná výprava vodáků, kteří si jako svůj cíl zvolili panenskou řeku Band-e-Amir v afghánském Hindúkúši. Plavba po nádherné řece se uskutečnila na osvědčené Matyldě. Bylo natočeno několik hodin videa, pořízeno přes dva tisíce fotografií. Jaromír Štětina připravuje knihu, která vyjde u Nakladatelství Lidových novin a bude pojednávat jak o samotné plavbě, tak o celé výpravě a také o krajině a lidech okolo řeky.

První týden provádíme průzkum. Jsme zatím jen tři. Z Kábulu se přesunujeme na sever přes zasněžený průsmyk Solang do Mazaru, odkud vyrážíme proti proudu řeky. Cesta vede podél vody, ale máme zprávy, že nad vesnicí Akupruk, kde je kaňon autem neprůjezdný a cesta vede průsmykem Kum Kotal, se nedostaneme, protože hory jsou stále pod sněhem. Prohlédneme několik desítek kilometrů zdívočelé řeky s prudkým tokem. Nad vesnicí Pol-e-Barak cesta uhýbá od řeky. Odtud se k Akupruku táhne 17 km dlouhý kaňon, do kterého je vidět jen na jednom místě. Večer dorážíme do Akupruku a s Dominikem pěšky provádím průzkum horní části tohoto Severního kaňonu Akupruk, jak ho pojmenováváme. Řeka je rychlá, ale nezdá se být obtížná. Objevujeme ohromné skalní okno a vracíme se do vesnice. Mírek má mezitím špatné zprávy: cesta, která vede do další vesnice Tondž, je sesutá, takže se nedostaneme ani po levém břehu nahoru k průsmyku, ani po pravém do Tondže. Průzkum proti proudu tak končí již v Akupruku – prohlédli jsme asi 70 km řeky a další den se vracíme do Mazaru.

Tři dny nám zabere, než se po hlavní silnici směrem zpět na Kábul a po cestách několika opuštěnými údolními přes Bamián dostaneme do Jakovlangu, abychom mohli zahájit průzkum shora. Druhá skupina, která přiletěla do Kábulu týden po nás, je nám již v patách. V Jakovlangu necháváme Dominika a s Mirkem se pouštím podél řeky dolů. Prohlédneme Jakovlangskou pláň, řeka bez větších problémů. Následuje nepřístupný kaňon Gazak, k řece sestupujeme až pod ním. Pokračujeme přes vesnici Dar-e-Čašt a průzkum končíme dvě hodiny autem pod ní u prvního vážného prahu. Vracíme se a nocujeme v Dar-e-Čašti. Večer se dovídáme, že v kaňonu Gazak je na řece třicetimetrový vodopád. Druhý den vyjíždíme zpět nahoru do Jakovlangu, kde se mezitím k Dominikovi připojila čtveřice Petr, Ondřej, Marek a Šimon. Koupili dříví na stavbu Matyldy a loď je do večera hotová. Stavíme prozatím jen dvouválcovou Matyldu a nafukujeme River Ridera.

Následující den vyplouváme, ráno mrzne. Za několik hodin překonáváme Jakovlangskou pláň. Po březích za námi běží hejna dětí. Voláme na něj Ahój! a děcka odpovídají sborovým „salám alejkum!“ Až jeden chlapeček reaguje geniálně: „Ahój alejkum!“ odpovídá nám a zavádí tak afghánský vodácký pozdrav, který budeme používat až do konce výpravy.

Vplouváme do neprozkoumaného Gazaku. Rozdíl hladin nad a pod kaňonem jsme změřili na 110 m, kaňon je dlouhý 13 km. Řeka ale teče zcela líně a nemá rozhodně spád, který by uvedeným hodnotám odpovídal. Po 4 km plavby nádherným vápencovým kaňonem pochopíme proč. Řeka před námi mizí v ohromném závalu vzniklém zřícením skalní stěny. Stalo se to už dávno a než se řeka prokousala korunou hráze, kaňon byl patrně zaplněn jezerem, po jehož dně jsme sem připluli. Jdeme na obhlídku a zůstáváme dlouho konsternováni podívanou, která se nám naskýtá. Na asi sto metrech délky řeka padá o 30 až 40 metrů. Je to nejetelné. Spekuluje o tom, kam až by bylo možné to přežít na plastáku, ale v jednom místě voda mizí pod kameny a nedává šanci. Hodinu přenášíme sutí a mezi ohromnými balvany, musíme loď vynést ještě asi 50 m nad řeku a potom strmě dolů. Dáváme na vodu, ale po 300 m za další zatačkou nás čeká nepřijemné překvapení. Jsme jen na jakési plošině uvnitř gigantické hráze a vodopád má pokračování. Stejná výška rozdílu hla-

Afghánistán

Země má rozlohu 647.500 km², je tedy 8x větší než Česká republika. Dominantním topografickým prvkem je pohoří Hindúkúš s nejvyšší horou Novšak, která měří 7.485 m. Země má přibližně 31 miliónů obyvatel, mezi hlavní etnika patří Pašt-uni, Tádžici, Hazárové a Uzbeki. Během plavby jsme se pohybovali zejména na území obývaném Hazáry. Domluvíte se jazykem darí a mezi další jazyky patří paštú, uzbečtina a turkmenština. Afghánistán má 34 provincií – řeka Band-e-Amir protéká provinciemi Bamián, Saripul a Balch. Mezi nejkrásnější afghánské suvenýry patří modré sklo, drahokam lapis lazuli a ručně tkané koberce.

din, ale voda padá dolů ještě strměji. Opět vynášíme loď vysoko sutí nad řeku a nadáváme si, že jsme si neprohlédli řeku až sem už na začátku. Z horního stupně šlo totiž přenést loď traverzem sutí až nad spodní stupeň a pak teprve dolů k řece – nesli bychom sice dále, ale ušetřili bychom jeden sestup a výstup.

Pod vodopádem řeka svižně běží, sem tam peřejka nebo zatáčka zarostlá vrbami. Pozdě večer vyjíždíme z kaňonu, kde na nás čeká Mirek s vybraným tábořištěm. Z vesnice přichází přibližně 70 lidí a až do tmy pozorují naše počínání v táboře.

Druhý den pokračujeme širokým údolím zdivočelou řekou. Jízda je rychlá, klesání slušné. Několik peřejí máme z průzkumu uložených v GPS. Do oáz vedou zavodňovací kanály a projíždíme tak několika umělými jízkami. V jednom místě, kde jsem při průzkumu označil jízek, však ohromeni hledíme pod vodu – nejedná se o umělý stupeň, jako předtím, ale o travertinovou přírodní hráz. V následujících několika stech metrech, než dorazíme do vesnice Dar-e-Čašt, projíždíme celkem 14 asi půl metru vysokých stupínků. To nikdo nečekal. Travertinové hráze jsou popsány a známy na jezerech Band-e-Amir, ale tady u Dar-e-Čaště jsou překvapením. Táboříme dříve odpoledne, zašíváme trhanec na Matyldě způsobený dřením o travertinové hrázy a stavíme větší loď.

Nazítří vyplouváme již jen s Matyldou, River Rider svojí úlohu splnil a končí. Secvičujeme se. Projíždíme několik peřejí vzniklých prudkým klesáním řeky v místech dejekčních kuželů a také dva kamenné prahy. Vše je zatím nakresleno z průzkumu a tak se při postupu nezdržujeme. Zastavujeme až před obtížnou peřejí, kde jsme s Mirkem skončili průzkum před několika dny. Prohlížíme. Podle mršiny na začátku stupně dostává místo název peřej Chciplého koně. Rozhodujeme se pro cestu podél pravého břehu v prvních dvou stech metrech, pak se řeka spojuje do mohutného proudu a dalších asi 500 m to jde středem s vyhýbáním se kamenům. Ještě nevíme, že peřejí Chciplého koně začíná úsek těžké vody, který budeme zdolávat následujících několik dní. Pokračujeme metodou on-line průzkumu využívající toho, že řeka je stále na dohled cesty. Problém je v tom, že Matylda je mnohem rychlejší než UAZ, který postupuje vpřed na redukovanou jedničku s náhonem na všechna čtyři kola. Dáváme ještě několik stametrových peřejí a končíme v místě, které prohlašujeme za nejetelné. S pomocí dvou desítek přihlížejících zvedáme loď na střechu UAZu a popojíždíme asi 700 m na tábořiště pod kaskádou. Problém není v převýšení, ale v úzkém prostoru mezi dvěma kameny, kde je jen metr místa. Moc málo pro Matyldu.

Čtvrtý den zahajujeme jízdu autem – průzkum trvá dvě hodiny a prohlížíme 7 km řeky. Na tomto úseku zakresluje tři peřeje, všechny pak zdoláváme podle plánu. Pokračujeme opět s průzkumem podle auta – když auto u řeky nevidíme, jedeme dál. Pokud průzkumník v autě najde diskutabilní místo, zastavuje a prohlížíme. Postup krajinou se tak zpomaluje, ale jedeme na jistotu. Dlouze diskutujeme nad dalším úzkým místem, dohadujeme se, jestli se tam loď vejde nebo ne. Nakonec opět přenášíme. Dáváme technicky náročný práh mezi ohromnými kameny, obtížné místo projíždíme podle prohlídky, ale v euforii nad úspěchem v nenáročném zatáčce pod prahem oblékáme Matyldu na kámen uprostřed řeky.

Přenášíme další místo – v zúžené soutěsce jde voda pod skálu a vidět je jen v šířce, která by nestačila ani pro kajak. S přenášením tentokrát nepomáhá UAZ, ale vesničané. Po kilometru řešíme obdobný problém – teoreticky jetelný práh, ale riskantní. Je večer, máme toho dost, tentokrát přenášejí vesničané téměř sami podle našich pokynů. Při sestupu zpět k vodě se i s naší lodí rozbíhají a dávají si povel ke zpomalení. My se učíme nové slovíčko v dari: „Majda! Majda!“, řvou na sebe vesničané a nesjízdný práh má od teď název Majda. Projíždíme vesnicí a pod ní následuje velký stupeň, řeka je ale široká a v jednom proudu. Táboříme, zašíváme loď. Vše pod pečlivým dozorem několika desítek místních, kteří se živě zajímají o naše vybavení. Z druhého břehu nás dokonce pozoruje skupinka nádherně do červena oděných žen a dívek, které se k cizinci nepřiblíží, ale zvědavě pozorují cvrkot v táboře i své muže, jak se s námi bratří.

Ráno vyráží Mirek na průzkum dopředu. Vrací se za dvě hodiny s tím, že dnes nás čeká nejtěžší den. Spekuluje o tom, jak to může vědět, když nás čeká také ještě přes 100 km řeky, kterou nikdo neviděl. Mirek ale ukazuje náčrtky

bezpečnost

Čtyři roky po ukončení války není situace v zemi nijak dramatická, je však potřeba dodržovat určitá pravidla chování a bezpečnostní zásady. Mezi spíše nebezpečná patří města a místa s vyšší koncentrací lidí. Je vhodné nechodit např. po Kábulu jednotlivě a snažili jsme se nezdržovat se v ulicích po setmění. Naopak na venkově jsme si připadali zcela bezpečně. Člověk zde sice z pochopitelných důvodů nemůže nepozorovaně splynout s okolím, ba naopak, stává se středem pozornosti a atrakcí, ale i přesto, že jsme během pobytu v horách a na řece přišli každý den do blízkého kontaktu s desítkami lidí, nikdy jsme nepocítili ani náznak jakýchkoli špatných úmyslů. Kamkoli jsme přijeli, srocovaly se davy lidí, pro které byl nezvyklý pohled nejen na naši Matyldu, ale i na nás, na cizince. Děti zkoumaly pádla, vesty, lana, nasazovaly si helmy a pobíhaly v nich po tábořišti. Dospělí prohlíželi naše stany a ostatní vybavení, poseděli na lodi. Nikdy se nám ale nic neztratilo a lidé byli vždy příjemní.

Potenciálním konfliktům lze předejít i dodržováním pravidel chování, která se odvíjejí zejména od náboženských zvyklostí. Tato pravidla je dobré znát, ale snad kromě občas nepohodlného převlékání se z neprenů někde v úkrytu, abychom nepohoršovali nahotou, jsme s jejich dodržováním neměli žádné problémy.

Nebezpečné jsou také miny, kterých je v této zemi bohužel velké množství. V údolí Band-e-Amiru jich naštěstí moc není, ale o údolích jiných krásných řek to nemusí platit. Je vhodné chodit po prošlapaných cestách, případně po dobytčím trusu nebo velkých kamenech.

devíti peřejí, které zpozoroval. Poslední je prý nejetelná. Posílá nás do prvních dvou, zvládneme. Před třetí vysvětluje, že mu přijde jako zatím nejtěžší, ale že je to „generelně sjízdné“. Jdu s Petrem na průzkum po břehu a po mnoha stech metrech bílé vody se vracíme a jedeme to. „Generelně sjízdné“ znamená, že sice není jasné, kudy to jet, ale všude je hodně vody, takže to nějak dopadne. Podle Mirkových instrukcí máme být už za peřejí a vyhlížíme čtvrtou, ale voda se neuklidňuje. Zastavujeme u Mirka, jestli to už byla čtvrtá, ale dovídáme se, že je to pořád ještě třetí. Trochu znejistíme, ale pokračujeme. Po dalších kilometrech neuvěřitelného spádu, velkých vln, manévrování v kamenech a několika pomocných obrazech se údolí rozvírá a vplouváme opět do šterkové pláně. Obědváme v rozkvetlé zahradě za přítomnosti 60 chlapců, strýců a starců. Mírek připouští, že už máme za sebou sedm peřejí, další dvě prý přijdou, až se opět vnoříme do skal. Osmou dáváme podle pokynů, devátou koničkujeme na lanech při pravém břehu – proud je zde roztržštěný a není zřetelný průjezd, stupně mají okolo jednoho metru a je jich několik za sebou. Dál jedeme zase on-line. Následuje rychlá řeka a ještě jednou repete se spuštěním Matyldy na lanech. Na lodi je vždy jenom Dominik a přehazuje příďové a záďové lano střídavě ostatním na břehu, kteří vždy jedno lano upevní a druhé pustí – Matylda se tak přískoky dostává přes jeden stupeň za druhým. Uprostřed jednoho manévru se Dominikovi hozené lano zaklíňuje mezi kameny v řece a chvíli s tím zápasíme. Peřeje už ani nezakresluje, ani neukládáme do GPS. Je jich moc, vlastně je to jedna dlouhá peřeje neustále.

Abychom dali co proto i kultuře, zastavujeme se na památném místě, kde je ohlazený kámen, jak si tu před mnoha staletími podrbal záda Ali, potomek samotného Mohameda. Táboříme u krásného pramene čisté vody v úzkém klikatém údolí. Zdá se, že charakter řeky se i nadále měnit nebude – jsme již v hlavním proryvu Hindúkúšem a víme, že od řeky můžeme čekat cokoli. Nikde už žádný příjemný vápenec, vše jsou roztržštěné černé žuly, nad hlavami se nám srážejí mráčky, západ slunce je přízračný. Opět zažíváme. Postupujeme pomalu, ale jistě. Aspoň si to myslíme.

Šestý den se řeka na chvíli zklidňuje a vplouváme do ohromných šterkovišť. Zádrhel nastává až v dejekčním kuželu u vesnice Tarkoč. Vplouváme po relativně snadné vodě až do místa, kde voda mizí. Jdu na průzkum se Šimonem. Prohlížíme kilometr dlouhý práh plný velkých kamenů. Plánujeme trasu a uvažujeme, jestli si to v té délce budeme pamatovat. Z vody to bude značně nepřehledné, z výšky 50 metrů se to vymýšlí snadno. Problém je vyřešen na konci kaskády. Mezi třemi ohromnými kameny velkými jak autobus řeka propadává dvěma zúženými kanály do vývařiče o dva metry níž, ze kterého na první pohled voda jednak vůbec neodtéká a za druhé je vývařič ohraničeno hradbou kamenů, před kterými by se pravděpodobně mohla cvaknout i Matylda. U řvoucí vody se sice neslyšíme, ale pohledem si dáváme najevo, co si o stupínku myslíme. Vracíme se k lodi a řešíme, jak jí dostaneme nahoru. Litujeme, že jsme se spustili do začátku soutěsky a neprovedli průzkum už od šterkoviště, kde by se vynášelo snadno. Uvažujeme o rozebrání Matyldy, protože proti proudu ji nevytáhneme a po srážu na samotný kužel asi také těžko. Ovšem přihlížející Tarkočané překo-

Band-e-Amir

Řeka pramení ve stejnojmenných jezerech v provincii Bamián. Teče nejprve na západ rovnoběžně s hlavním hřebenem Hidúkúše a poté se obrací na severovýchod a na sever a probíjí se pohořím až do rovin ke starobylému městu Balch nedaleko Mazar-e-Šarifu. Řeka nemá jednoznačné pojmenování a v mapách se lze setkat ještě s názvy Jakovlang – podle stejnojmenné vesnice, ze které jsme vyplouvali, Gazak – podle vesnice na vtoku do prvního kaňonu, Balchab – podle oblastí, kterou řeka protéká v hlavním proryvu pohořím, Guzar a Šolgara – podle vesnic při výtoku do rovin a konečně Balch – podle města, kde řeka končí. Ač se to zdá nepravděpodobné, řeka opravu končí aniž by se někam vlila – dříve byla levým přítokem Amudarjy, ale dnes je z ní ve vprahlých rovinách postupně všechna voda rozvedena do zavodňovacích kanálů a řeka tak zmizí a vypaří se z políček okolo Balchu a Mazar-e-Šarifu. V létě je koryto téměř suché po celé délce – proto byl pro plavbu zvolen dubnový termín, protože to v horách taje a z řeky se na krátkou dobu stává sjízdný tok.

návají moje nejdívočejší představy o bouldrování s nafukovacími plavidly na zádech a po půl hodině lezení jsme na terase kuželu. Pokračujeme několik set metrů přes obilná a rýžová pole – jen jedno makové se musí obejít, každá zašláplá rostlinka tu má cenu hektaru rýže. Na cestě dáváme Matyldu na střechem UAZu a slavnostně projíždíme Tarkočem.

Po několika dalších divokých kilometrech se auto musí vrátit do Tarkoče měnit kolo a pokračujeme na oči bez doprovodu. Pozorujeme nádherný hrad, starý jistě několik set let. Prohlížíme další prvek, se kterým jsme se dosud nesetkali – do řeky je nasunut svah, který ujel po zřícení skály vysoko nad řekou. Voda se chová nepěkně, spekuluje o tom, jak to může být staré, když jsou všude okolo vidět povalené ještě zelené stromy. Kamenitou kaskádu s velkým klesáním zvládneme s jednou pomocnou otočkou. Na dejekčním kuželu pod dalším přítokem sjíždíme práh, asi nejtěžší na řece vůbec. Je potřeba minout ostrý otvírák zleva, ale za ním přejet doprava před ohromným kamenem. Valí to přímo na něj, ale nechceme až k němu, protože za ním se proud dělí na dvě stopy a my potřebujeme opět tou pravou. Seskakujeme tři schody, které mají po dvou metrech rozdílu hladin a z prahu vylétáme ani nevíme jak. Dojíždí nás UAZ a vybírá tábořiště. Večeříme za tmy, máme toho všichni dost. Údolí je stále užší a černá barva žuly neustupuje. Těšíme se na vápencové kaňony, které jsme viděli okolo Akupruku na dolním toku, ale ještě kus cesty nám k nim zbývá.

Sedmý den je ve znamení očekávání, kde skončí cesta pro auto. Odbočka do hor, která vede k zasněženému průsmyku, kterým jsme sem chtěli dojet při průzkumu, vede už z Tarkoče, a cesta podél řeky v místech, kde teď táboříme,

je vlastně jen slepou uličkou, která skončí ve chvíli, kdy bude kaňon již tak sevřený, že k řece cestu nepustí. Naštěstí se ukazuje, že cesta vede ještě o kousek dál, než je zakreslená v mapě. Večer tedy ještě táboříme s autem, ale průzkum ukázal, že po dvou kilometrech se cesta opravdu mění v oslí stezku.

Ráno osmý den tedy přebalujeme a vyplouváme na Matyldě bez doprovodu. Mirek s UAZem se vrací zpět do Tarkoče s tím, že se pojedou podívat nahoru do hor, jestli je už průsmyk průjezdný. Vesničané totiž hovoří o tom, že se tam střídají pracovní party, které odhazují sníh a cestu uvolňují. Pokračujeme pomalu, zastavujeme každých deset či dvacet minut na prohlídce. Ostré zatáčky najíždíme při břehu v napětí, co nás čeká za nimi. Je to tak jedna ku jedné – jednou to vyjde a můžeme pokračovat, jednou musíme přistát a jít prohlížet. Nevím, jestli jsem víc upádlouvaný nebo utrmácený od věčného lezení po kamenitém břehu. Spád řeky se dramaticky zvyšuje, musíme dotáhnout popruhy na Matyldě. Kaskáda má mnoho kilometrů, řeka ale udržuje konstantní obtížnost. Zklidňuje se až vjezdem do vápencového kaňonu. Vjezd po plochem dně nemá spád, ale ukazuje nám další lahůdku – kamenné bludiště. Velké bloky jsou nepravidelně rozesety v poklidném toku vody tak, že z lodi není vidět průjezd. Musíme lézt po kamenech a zapamatovat si, za kterým kam uhnout, protože některé průjezdy jsou příliš úzké. Pracujeme v pomalém tempu, téměř v zastavení loď otáčíme do kolmých směrů a bludiště zdoláváme. Podobná nás v následujících dnech potkají ještě několikrát a je to pokaždé výjimečný zážitek. Kdyby v bludištích ale teklo o půl metru víc vody, pomalé manévrování by nepřicházelo v úvahu a jednalo by se téměř o nejetelná místa. Táboříme v kaňonu, spíme pod širákem a v leže na zádech pozorujeme úzkou stuhu tmavnoucí modré oblohy mezi okraji skal 200 až 300 metrů nad sebou.

Plavba kaňonem Jižní vejcovod, jak jsme ho pojmenovali, je odměnou za všechny předešlé strasti. Nepopsatelná krása kolmých a převyšlých stěn, dvojková voda, občas bludiště. Kocháme se, fotíme a navzájem se ujišťujeme, že to není sen. Už žádní lidé, žádná cesta. Naš úžas dosahuje vrcholu, když ze 300 metrů vysoké svislé stěny prýští vodopád a to z výšky asi dvaceti metrů nad hladinou řeky. Voda vytéká z neznatelné pukliny. Provádíme koupel v čisté vodě vodopádu a chystáme se na oběd, když kolem nás s pronikavým svistotem proletí ohromný kámen a spadne do řeky kousek od Matyldy. Rychle balíme sušenky a opouštíme místo, kde voda teče ze zdi a z nebe padají kameny. Z kaňonu vyjíždíme do Vajíčka – patnáct kilometrů dlouhého úseku, který je sice také ohraničený strmými stěnami, ale jsou náhle rozšířené do několikakilometrové vzdálenosti od řeky.

Nikdo nechápeme, jak toto vzniklo a protože útvar vypadá na mapě jako gigantické vajíčko, dostaly i kaňony před a po vajíčku uvedené názvy. Obědváme u vesnice Tondž a místní říkají, že řeka je nadále stejná, jako tady. Jenže to není pravda, protože v druhé polovině Vajíčka nabíráme opět velký spád a trojkovou vodu se čtyřkovými místy se rychle blížíme k Severnímu vejcovodu. Zde se potvrdilo pravidlo, že řeka zvyšuje spád před kaňonem. Do Severního vejcovodu vyjíždíme v pohodě v pozdním odpolední a táboříme u přítoku, který odděluje kaňon Severního vejcovodu od kaňonu Jižní Akupruk. Přes satelit jsme se také dověděli, že v průsmyku při pokusu o jeho průjezd uvízly dva kamazy. Asi sto lidí se je prý snažilo vykopat, ale vzdali to a šli dolů do vesnic pro další posily. Mirek tedy průjezd vzdává a vrací se proti proudu řeky zpět do Jakovlangu.

V předešlých vesnicích lidé hovořili o tom, že v kaňonu je vodopád. Jak jsme se však k Severnímu vejcovodu blížili, z vodopádu se stával příběh o tom, jak řeka mizí pod kameny. Před samotným kaňonem jsme se dověděli, že řeka je stejná i dál, ale tomu jsme skepticky nevěřili. Severní vejcovod máme za sebou a nic v něm nebylo. Dnes vplouváme do Jižního Akupruku s očekáváním nějaké nepěknůstky, ale k řešení dostáváme další kamenné bludiště. Ze břehu to ale opravdu vypadá tak, že voda mizí, protože není prostě vidět. Prolezením kamenných bloků vybíráme cestu, kam se Matylda vejde, a bludiště projíždíme jen s jedním opřením o kámen. Čím dále lidé žijí od nebezpečného místa, tím dramatictější ho popisují.

Kaňon Jižní Akupruk má trochu jiný ráz, skály jsou ohlazenější a boubelatější. Konečně se blížíme k vesnici Akupruk, kam jsme provedli průzkum zdola. Zastavujeme u kamenného mostu, na který se během naší návštěvy bazaru

údaje o splouvání

Řeku jsme spluli z vesnice Jakovlang (2550 m) za soutěsku Šafa (460 m). Po vodě jsme tak sestoupili o 2090 m. Délka splutí byla 370 km, pádlovali jsme 11 dní. Průměrný spád řeky byl 0.56 %, v peřejích v hlavním proryvu dosáhl na délce několika desítek kilometrů hodnoty 1.5 %. Řeka je – možná paradoxně – klidnější v hlubokých kaňonech, kde volně teče po plochem dnu a největší spád a peřeje tvoří v úsecích, kde se probíjí kamenitými údolímí. Nejobtížnější místa se nachází těsně před samotnými kaňony a také v místech dejekčních kuželů bočních přítoků. Obtížnost vody se pohybuje od WW I a II ve štěrkovištích a vápencových kaňonech až po mnohakilometrové úseky WW IV s peřejemi WW V v žulovém proryvu pohorím. Několikrát jsme přenášeli – v místech kamenných závalů nebylo dost místa pro přes dva metry širokou Matyldu a několik peřejí bylo natolik kamenitých, že nemělo smysl riskovat zničení lodě. Přenesli jsme také 70 metrů vysoký vodopád Gazak. První dva dni jsme postupovali na dvouálcové Matyldě (4 plavci) a River Rideru (2 plavci), poté jsme postavili velkou čtyřálcovou Matyldu (6 plavců) a River Ridera jsme složili. Sedmý střídající člen výpravy prováděl on-line průzkum terénu pomocí automobilu UAZ. Průtok řeky se pohyboval od několika kubíků pod Jakovlangem až do několika desítek kubíků na spodním toku. Podrobná kilometráž bude uvedena v připravované knížce „S Matyldou v Afghánistánu“. Za zapůjčení vodáckého vybavení děkujeme společnosti APK – Agentura Pavel Kolínský a společnosti Tramtária.

seběhne přes dvě stě lidí. Zde nás opouštějí Šimon s Markem, kteří odjíždějí za pracovními povinnostmi do Mazaru autem. Protože víme, že s Mirkem se zde v Akupruku už nepotkáme, pokračujeme dál ve čtyřech. Mirek se rozhodl pro návrat do Kábulu, protože kdyby celé hory objel a dorazil za pár dní do Mazaru, tak jak jsme to udělali před více než dvěma týdny v obráceném směru, nebyl by tu už moc platný. Zkoumáme ohromné sklaní okno pod Akuprukem, které jsme objevili už při přímém průzkumu. Pokračujeme dál nádhernými skalami po snadné vodě a spíme opět pod širákem těsně před koncem Jižního Akupruku. Víme, že zítra opustíme hory definitivně a chceme si také trochu odpočinout od vesničanů, kterých zítra bude požehnaně.

Soutěska ve vesnici Pol-e-Barak je více fotogenická než nebezpečná a pak urážíme dalších několik desítek kilometrů zdivočelou řekou ve šterkovištích. Na závěr dne nás čeká ještě pěkný práh před Šafou a vlastní soutěska, která je však

opět klidná, jen asi 4 metru úzká. Šafa je proryv posledním skalním hřbítkem, za kterým se řeka definitivně rozlévá do velikánské vnitrozemské delty, kterou kdysi dávno přidávala své vody k vodám Amudarjy. Protože však velikost řeky prudce klesá spolu se zvyšujícím se počtem zavlažovacích kanálů, končíme svoji plavbu u pramene čisté vody, kde jsou vybudované lázně. Bouráme Matyldu a odjíždíme autem do Mazaru.

Dokončili jsme tak sjezd dvou výškových kilometrů po neobjevené řece, která nám připravila nejroztodivnější zážitky. Projeli jsme nádhernými údolními, kde uprostřed vyprahlé pouštní krajiny v zavlažených zahrádkách kvetou jabloně, rostou granátová jablka a svěží zelená tráva. Setkání s lidmi byla úžasná, jejich bezprostřednost jsme obdivovali a nechápali zároveň. Řeka nám ukázala poklidný tok, zdivočelé kličkování ve vlastních náplavkách, kamenité kaskády, nesjízdné prahy a závaly, ohromný vodopád v Gazaku a skalní bludiště stejně jako úzké kaňony, kde jsme pluli s hlavami vyvrácenými vzhůru, abychom o nic z té nádhery nepřišli. Jsme pomlácení, máme rozedrané neopreny, přišli jsme o pádlo a několik karabin. Na Matyldě je šest nových záplat. Ale splnili jsme si sen.

členové výpravy

Dominik Hradil – chemik, aktivní kanoista singlíř, sjížděl české a rakouské řeky, na Matyldě sjel sibiřský Bij-Chem; na starosti měl péči o výstroj, mapy a průzkum řeky, dokumentoval digitální kamerou.

Petr Ferro Kolínský – seismolog, účastník raftových výprav do Norska, Pyrenejí, Rumunska a Alp, na Matyldě absolvoval sjezd Dunaje, sibiřských řek Leny, Katuně a Bij-Chemu, finské Ivalojski a litovské Gaujy; na starosti měl přípravu vybavení, průzkum řeky a GPS.

Petr Kolínský st. – stavař, spolupracovník nevládních organizací, účastník raftových výprav na řeky Norska, Alp a Pyrenejí, závodil na raftových šampionátech v USA a Kosta Rice, na Matyldě sjel Čertovy proudy, Sázavu, řeky v Rakousku, sibiřské řeky Maltan, Bachapča, Kolyma a Bij-Chem, v Afghánistánu spolupracoval před třemi lety na natáčení filmů s Jaromírem Štětinou; na starosti měl fotodokumentaci výpravy a zadní hřeblo.

Šimon Pánek – ředitel společnosti Člověk v tísni, cestovatel, účastník vodáckých výprav do Nepálu a Tibetu a na Sibiř, kde s Matyldou sjel Balyktyk-Chem (jedna ze zdrojnic Jeniseje) a Indigirku; vařil pro celou výpravu během splouvání řeky, přednášel o ptactvu, jezdil na zadním hřebli i na háčku a točil digitální kamerou.

Jaromír Štětina – cestovatel, novinář, spisovatel, dokumentarista, geolog a senátor, účastník mnoha výprav do celého světa, spoluvynálezce Matyldy, organizátor výprav „od pramenů k oceánu“ na Ob a Jenisej, vedoucí výprav na další řeky Altaje a Kolymu, prvosjězdec Indu; byl ideovým zabezpečovatelem výpravy, prováděl průzkum řeky, střídal na druhém levém háčku, zapisoval dokumentaci a sbíral podklady pro knížku.

Marek Štys – vedoucí mise společnosti Člověk v tísni v Afghánistánu, znalec země, sjetý má Botič (dvakrát); na starosti měl dopravu materiálu z Čech, zabezpečení přesunů lidí a vybavení na místě a díky jazykové výbavě prováděl styk s místním obyvatelstvem a úřady.

Ondřej Zapletal – koordinátor misí společnosti Člověk v tísni v Etiopii a Namíbii, účastník vodáckých sjezdů v Kanadě, Rakousku, Francii, Nepálu a Tibetu, na Matyldě absolvoval sjezd sibiřské Indigirky; střídal na prvním i druhém háčku.